

Osnivanje HAŠK-a začetak *organiziranog* sporta

Piše: DAVOR KOVAČIĆ

Širenjem modernog sporta i tjelovježbenog pokreta u Europi, i u Zagrebu je, po uzoru na slične organizacije u Njemačkoj i Austro-Ugarskoj, 1874. osnovan Hrvatski sokol koji se bavio vježbanjem i odgojem mladeži.

S obzirom na to da je Hrvatski sokol politički bio usmjeren protiv austrijske i mađarske hegemonije te je bio za zajedničko povezivanje slavenskih naroda unutar Monarhije, Isidor Kršnjavi, predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu, sastavio je plan suzbijanja tog utjecaja.

Zbog toga je početkom 1891. boravio u Njemačkoj i Švedskoj gdje je dogovorio da će tamo poslati dva kandidata iz Hrvatske kako bi proučili tamošnji sustav tjelesnog odgoja. Natječajem su izabrani Franjo Bučar i Srećko Bošnjaković, jer su bili pomoćnici učitelju gimnastike u srednjim školama, vođi Hrvatskog sokola Františku Hochmanu.

Bučar je povratkom u Zagreb donio prvu nogometnu loptu, a potaknuo je i razvoj tenisa, gimnastike, skijanja, hokeja na ledu i drugih sportova te je bio tvorac programa i planova za nastavu tjelesnog odgoja u školama.

Studenti koji su boravili na studijima u inozemstvu donosili su iskustva i znanje o pojedinim sportovima, kao i sportske rekvizite te su tako postajali pokretači i nositelji

širenja sportskih aktivnosti.

Iz tog razloga na Sveučilištu se 1903. okupilo desetak studenata na čelu s diplomiranim pravnikom Hinkom Würthom.

PRVI KLUBOVI I PRVA NATJECANJA

Na prvoj skupštini predloženo je da se društvo nazove Hrvatski akademski športski klub (skraćeno HAŠK), a njegovo osnivanje označilo je začetak sporta na zagrebačkom Sveučilištu, ali i začetak organiziranog sporta u Hrvatskoj. HAŠK je sebi stavio u zadatak promicati sve sportske grane, kao "uopće odgojni klub u tjelovježbenom smislu".

U Zagrebu je iste **1903. osnovan i Prvi nogometni i športski klub (PNIŠK) i bio je prvi klub na hrvatskim prostorima koji se svojim imenom opredijelio za nogomet.** Prva javna nogometna utakmica odigrana je u ljeto 1904. godine između dviju momčadi PNIŠK-a.

PNIŠK je 1. listopada 1905. u Budimpešti odigrao utakmicu protiv momčadi mađarskog nogometnog saveza FTC i izgubio rezultatom 11:1 i bio je to prvi međunarodni susret nekog hrvatskog kluba.

Prva teniska sekcija u Zagrebu utemeljena je 1904. pri Hrvatskom sklizačkom društvu koje je 1906. izgradilo teniska igrališta u Mihanovićevoj ulici gdje je tri godine kasnije održano prvo tenisko prvenstvo Hrvatske, Slavonije i grada Zagreba.

Prva utrka u trčanju i hodanju u Hrvatskoj održana je 1907. na osam milja (8800 metara), a pobijedio je Vladimir Erbežnik. Atletičari specijalizirani za pojedine discipline pojavljuju se 1910. kada je u utrci na 5000 m zabilježen rezultat 19:22,4 koji je u Zagrebu postigao član Concordije Vilko Elbert. **Uz nogomet i mačevanje, zimski sportovi - sportsko sanjkanje, hokej na ledu i skijanje** - ubrzo su uvedeni u program HAŠK-a.

Sve veći broj automobila doveo je 1906. do osnivanja Prvog hrvatskog automobilnog kluba u Zagrebu.

Sekcija za automobilizam pri Hrvatskom sportskom savezu (HŠS) osnovana je šest godina kasnije.

IZGRADNJA SPORTSKOG STADIONA U MAKSIMIRU

Hrvatski sportski savez (HŠS) osnovan je 5. listopada 1909. u Zagrebu sa svrhom da unapređuje sve grane sporta i da bude vrhovna instanca za sporove između sportskih društava u članjenih u Savez te da predstavlja hrvatski sport u svijetu. Promadžarski ban Pavle Rauch nije dozvolio potvrđivanje pravila HŠS-a i njegovo ozakonjenje, pa su tek 1910. dolaskom Nikole Tomašića na bansko mjesto odobrena pravila i dozvoljen javni rad HŠS-a.

U biciklističkoj utrci 1909. između Ljubljane i Trsta pobijedio je Milan Meniga koji je kao član PNIŠK-a sudjelovao i na prvim atletskim natjecanjima. **Najbolji hrvatski biciklist do Prvog svjetskog rata bio je Franjo Gregl iz Zagreba koji je**

najveću pobjedu ostvario 1911. u Budimpešti kada je u borbi za „Zlatni kotač“ ostavio iza sebe najbolje austrijske i mađarske bicikliste. Tom pobjedom Gregl se kvalificirao na OI u Stockholmu 1912., ali tamo nije otputovao jer je odbio voziti za reprezentaciju Austro-Ugarske.

U lipnju 1910. članovi HAŠK-a osnovali su plivačku sekciju, a natjecanja su se održavala na improviziranim plivalištima na I. Maksimirskom jezeru i rukavcima Save. Plivački klub koji je samo ljeti djelovao na savskom kupalištu, postao je 1911. sekcija HAŠK-a, a plivači su u ljeto iste godine sudjelovali na prvenstvu Hrvatske i Slavonije koje je održano u Karlovcu.

HAŠK je od svog osnivanja bio bez vlastitog igrališta na kojem bi se njegovi članovi mogli baviti sportom. Tadašnji zagrebački biskup dr. Antun Bauer odobrio je HAŠK-u izgradnju sportskog stadiona na Kaptolskom zemljištu u Maksimiru uz neznatnu otkupninu. **Studenti su 1912. dobrovoljno sudjelovali u izgradnji prvog potpuno**

sportskog stadiona u Hrvatskoj na kojem se u svibnju iste godine igrao nogomet, a u jesen je dovršeno atletsko i tenisko igralište.

Prvo nogometno prvenstvo Hrvatske i Slavonije organizirala je Nogometna sekcija HŠS-a u kojem je sudjelovalo pet zagrebačkih klubova - HAŠK, I. hrvatski sport klub Građanski, Hrvatski šport klub Concordia, Hrvatski tipografski športski klub (HTŠK) Zagreb i Akademski športski klub Croatia, jer izvan Zagreba nije bilo jakih momčadi.

PRVA UTAKMICA CROATIA - ZAGREB

Prvenstvo je započelo 26. rujna 1912. utakmicom Croatia-Zagreb (1:0) na tek izgrađenom igralištu u Maksimiru. Sudio je Branko Gavella, kasnije istaknuti kazališni redatelj i pedagog. Odgovarajuće igralište za odigravanje nogometnih utakmica imao je samo HAŠK u Maksimiru, a osim toga nije postojao raspored prvenstva po kolima, već su utakmice igrane „po dogovoru“. HŠK Ilirija Zagreb priključila se natjecanju u proljetnom dijelu uz obvezu odigravanja i utakmica iz jesenskog dijela natjecanja. Zbog nesportskog ponašanja igrača, izgreda

STUDENTI KOJI SU BORAVILI NA
STUDIJIMA U INOZEMSTVU DONOSILI
SU ISKUSTVA I ZNANJE O POJEDINIM
SPORTOVIMA, KAO I SPORTSKE
REKVIZITE TE SU TAKO POSTAJALI
POKRETAČI I NOSITELJI ŠIRENJA
SPORTSKIH AKTIVNOSTI.

Branko
Gavella

gledatelja i pogrešaka sudaca, 1. lipnja 1913 iz prvenstvenog natjecanja istupili su HAŠK, Građanski i HTŠK Zagreb, te je natjecanje prekinuto. U siječnju 1914. klubovi Građanski i Zagreb vratili su se u članstvo HŠS-a, dok je HAŠK ostao dosljedan.

Nogometna sekcija HŠS-a raspisala je drugo prvenstvo Hrvatske i Slavonije s početkom 3. svibnja 1914. uz sudjelovanje triju novih klubova. Bili su to Hrvatski športski klub Atena, Športski klub Viktorija i Hrvatski trgovački športski klub.

Prvenstvo je započelo utakmicom Građanski - Viktorija (0:1), ali je zbog političkih događaja bilo prekinuto. Naime, nakon sarajevskog atentata, naredbom bana Hrvatske, Slavonije i Dalmacije dr. Ivana Škrleca, 27. srpnja 1914. prestala je svaka sportska aktivnost i obustavljeno je djelovanje svih sportskih saveza.

LITERATURA:

Živko Radan, Franjo Bučar i gimnastički sportski pokret u Hrvatskoj, Zagreb, 1966.
Antun Škrtić, H.A.Š.K. 1903-1993-Hrvatski akademski športski klub, Zagreb, 1993
Davor Kovačić, Hrvatski nogomet u doba cara, kralja, poglavnika i maršala, Zagreb, 2019.